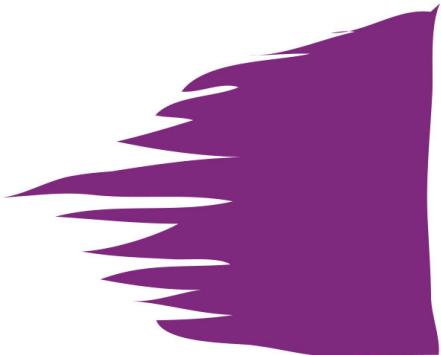

*žene u crnom
beograd*

Izveštaj

**Izveštaj – maj, jun,
jul i avgust
2021.**

Kao i do sada, donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u navedenom periodu a ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org ili nam se obratite putem mail: office@zeneucrnom.org

Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju..

**maj, jun, jul
i avgust
2021.**

Izveštaj

U ovom izveštajnom periodu organizovale smo osam Unapred se solidarno zahvaljujemo na razumevanju.

Ulične akcije:

Ulične akcije: U ovom izveštajnom periodu organizovale smo jedanaest (**11**) akcija.

- komemoracije/obeležavanje važnih datuma zločina počinjenih u naše ime
- feminističke, antifašističke, antiratne, antirasističke, antimilitarističke...

KOMEMORACIJE/OBELEŽAVANJE VAŽNIH DATUMA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA NAD CIVILNIM STANOVNIŠTVOM, TOKOM I NAKON RATOVA, NA PROSTORU

BIVŠE JUGOSLAVIJE:

Kruševac, 24. maj

Kruševac, 24. maj 'Pamtimo hrabri otpor žena Rasinskog okruga'

- Udruženje žena 'Peščanik' iz Kruševca i Žene u crnom iz Beograda obeležile su 22. godišnjicu protesta građanki i građana Rasinskog okruga protiv prisilne mobilizacije 1999. Akcija je održana 24. maja
- Međunarodni dan ženskih akcija za mir i razoružanje.

Učesnice akcije su držale sledeće transparente:

- *Pamtimo hrabrost žena Rasinskog okruga*
- *Pamtimo ženski otpor prisilnoj mobilizaciji*
- *Žena hrabrost*
- *Pamtimo otpor žena*
- *Sve za mir, zdravlje i znanje – ništa za naoružanje itd.*

Tokom ove ulične akcije dvadesetak (**20**) aktivistkinja Udruženja žena Peščanik, Alternativnog centra za devojke i Žena u crnom bile su izložene verbalnim napadima i provokacijama ljudi koji su se predstavljali kao članovi Srpske radikalne stranke. Članovi pomenute stranke, koji su u isto vreme i na istom mestu, postavili štand i delili promotivni materijal su dobacivali i komentarisali: "Ružne ste", "Sram vas bilo", "Nije bilo genocida u Srebrenici". Posebno su se uvredljivo obraćali aktivistkinjama Žena u crnom i Staši Zajović.

Osim dobacivanja, članovi Srpske radikalne stranke su gazili preko

natpisa "Pamtimo otpor žena", koji je kao poruka akcije, bio ispisana solju na betonu. Policajci su iz vozila, koje je bilo parkirano u glavnoj ulici, preko puta mesta događaja, izšli tek kada su im organizatorke zatražile da omoguće da se akcija, koja je uredno i na vreme prijavljena Policijskoj upravi Kruševac, izvede bez ometanja. Policajci su upozorili članove Srpske radikalne stranke da prestanu ometanje skupa.

Beograd, 17. jun

Beograd, 17. jun „Pamtimo žene silovane u ratu“ – povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u sukobima, Žene u crnom i Autonomni ženski centar organizovale su Trgu Republike u Beogradu stajanje u crnini i čutanju.

Tokom protesta izvedena je scenska akcija „**Pamtimo žene Foča**“: četiri aktivistkinje obučene u belom (simbol žalosti kod Bošnjakinja), raširile su belo platno, na kome je jedan aktivista ispisao crvenim sprejem reč **Foča**, potom su u polukrugu istaknuti sledeći transparenti:

- *Pamtimo žene silovane u ratu*
- *U ratu u Bosni i Hercegovini silovano je preko 20.000 žena*
- *Pamtimo žene silovane u ratu u Bosni i Hercegovini*
- *Foča – mesto najmasovnijeg ratnog zločina silovanja*
- *Mapa seksualnih zločina u Foči: Sportska dvorana "Partizan"; Kazneno-popravni dom u Foči; Karamanova kuća u Miljevini; Buk Bijela, gimnazija u Foči...*
- *Foča – mesto najmasovnijeg ratnog zločina silovanja*
- *Država Srbija ne priznaje ratni zločin silovanja – Priznajte!*

Protestu je prisustvovalo tridesetak (**30**) aktivistkinja i aktivista.

Tokom protesta par prolaznika i prolaznica su aktivistkinjama dobacivali verbalne uvrede: „Jesu li to muslimanke? (policajcu) Kakve ste, ko bi vas silovao?“; „Ovo su Žene u crnom, one su protiv države.“

Foča 19. jun

Foča (Bosna i Hercegovina), 19. jun "Pamtimo žene silovane u ratu u Bosni i Hercegovini" – povodom Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u ratu održana je u Foči komemorativni događaj u organizaciji 'Udruženja žrtava Foča 92-95'. Generalna skupština UN proglašila je 2015. godine 19. jun za Međunarodni dan borbe protiv seksualnog nasilja u ratu. Tokom rata, iz Foče je prognano više od 20 000 Bošnjaka/kinja, u Foči je ubijeno preko 3000 osoba bošnjačke nacionalnosti, *od togaje je svaka treća žrtva žena*; Foča se nalazi na samom vrhu ljestvice po broju silovanih žena; u Foči su silovane i djevojčice od kojih je najmlađa imala samo 11 godina itd.

U okviru ovog događaja organizovane su sledeće aktivnosti:

- Karamanova kuća u Miljevini, kod Foče (jedno od najpoznatijih mesta zatočenja žena i seksualnog ropstva žena u ratu); na kapiji je položeno cveće i ostavljen transparent Pamtimo žene silovane u ratu;
- *Protest ispred sportske hale Partizan* (kao jednom od brojnih mesta zatočenja i seksualnog nasilja nad ženama), položeno je cveće i odata počast svim zlostavljanim i ubijenim ženama u BiH. Ovom prilikom obratile su se: Halida Konjo Uzunović i Midheta Kaloper Oruli, Udruženja žrtava rata FOČA 92-95; Melika Mahmutbegović, potpredsjednica Federacije BiH; Staša Zajović, Žene u crnom koja je nakon obraćanja predala Udruženju žrtava Foča 92-95' umetničke artefakte;
- 'Mjesta zločina' (memorijal/spomen-ploča posvećena silovanim ženama od 1992. do 1995. u Foči), koju je izradio vajar Dejan Jankov iz umetničkog kolektiva Art klinika iz Novog Sada; *Mapa zločina u Foči* koju je uradio Đorđe Balmazović Žole iz umetničkog kolektiva Škart iz Beograda, kao i veliko belo platno sa natpisom Foča – sa akcije 17. juna u Beogradu. To je doprinos ŽUC-a budućem memorijalu za koji se godinama zalaže Udruženju žrtava Foča 92-95'. Nažalost, dosadašnji napori nisu urodili plodom zbog opstrukcija opštinskih vlasti u Foči.
- *Mirni hod ulicama Foče* sa transparentima (od hale Partizan do Glavnog Trga);
- *Stajanje na Glavnom trgu* u znak sećanja na sve zlostavljane žene u BiH;
- *Nastavak hoda gradom* ka dvorištu Aladža džamije – druženje/susret.

U ovom događaju učestvovalo je oko dvesta osoba osoba, kao i osam (8) aktivistkinja Mreže ŽUC-a, Autonomnog ženskog centra i Inicijative mladih za ljudska prava iz Beograda.

„NIKADA NEĆEMO ZABORAVITI GENOCID U SREBRENICI!

Beograd, 10. jul

Žene u crnom su **10. jula 2021.** godine, na 26. godišnjicu genocida u Srebrenici, na Trgu Republike u Beogradu, održale protest pod parolom „*Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici*“.

U crnini i čutanju izvedena scenska akcija **„Srebrenica – ime genocida“** koja se sastojala iz sledećih elemenata:

- **Srebrenica – ime genocida** – uvažavanje međunarodnih sudske presude, pobuna protiv sramnog preimenovanja genocida – centralni baner/transparent.
- **8372** – iznošenje na javnu scenu broja ubijenih u genocidu predstavlja uvažavanje sudske utvrđenih činjenica. Ovim činom simbolički upisujemo u kolektivnu memoriju ono što se poriče/falsifikuje/umanjuje u većinskoj javnosti Srbije – razmere genocida u Srebrenici.
- **Solidarnost – Srebrenica – Žene u crnom** – instaliranje simboličkog/živog memorijala jeste nastavak izgradnje spomenika žrtvama genocida, nakon što su odbijeni su naši višegodišnji zahtevi da se odobri izgradnja trajnog spomenika žrtvama genocida u Srebrenici u Beogradu.
- Činjenična istina o genocidu – koju većina ljudi u Srbiji ne želi da vidi, da zna ni da prihvati – **sablasne figure denunciraju društvo moralnog sloma, zajednicu zombija**; one umesto čutanja i saučesništva, obelodanjivanjem odavno poznatih činjenica iskazuju saosećanje i solidarnost sa žrtvama – ovaj deo akcije izvelo je sedam aktivistkinja skroz obavijenih u crni til, kojeg se oslobađaju iznoseći na javnu scenu podatke o genocid u Srebrenici.
- Genocid u Srebrenici je izvršen uz direktnu podršku režima iz Srbije.
- Genocid u Srebrenici je izvršen od 11. do 22. jula 1995.
- U genocidu je ubijeno je 8.372 bošnjačkih muškaraca između 12 i 77 godina.
- Mesta masovnih egzekucija: Jadar, Cerska, Tišća, Grbavci, Orahovac, Pilica, Branjevo.
- U genocidu učestvovalo je preko **20.000** pripadnika srpskih oružanih formacija.
- Posmrtni ostaci ubijenih pronađeni su u preko **60** masovnih grobnica.
- Svi autobusi za deportacije su bili iz Srbije: 7. juli-Šabac, Strela-Valjevo, Raketa-Užice...
- **Instaliranje Cvijeta Srebrenice** – simbola masovnog stradanja ljudi, latice ovog cvijeta predstavljaju 11. juli 1995; to je simbol zajedničke borbe za dostojanstvo žrtava genocida
- **Instaliranje simboličkog memorijala:** na kamenu je uklesana cifra **8372** – kao znak nenasilne pobune protiv poricanja genocida u Srebrenici.

I pre dolaska Žena u crnom, Trg Republike je okupirao veći broj pripadnika profašističkih organizacija. Žene u crnom su prijavile akciju policiji 25. juna 2021. Međutim, preko šezdeset fašista, neprekidno su ometali akciju, vređanjem, pretnjama...Oni su nosili mnoštvo slika i barjaka sa likom haškog osuđenika Ratka Mladića, zastave sa mrtvačkim lobanjama i ostalim fašističkim simbolima. Među njima bio je i Simo Spasić, predsednik Udruženja nestalih kidnapovanih Srba. Odmah smo pitale policajce kada je taj skup prijavljen, policajci nisu znali ili nisu hteli da nam kažu, iz čega bi se moglo zaključiti da postoji direktna povezanost režima i huliganskih/profašističkih grupa. Sve što je navedena fašistička skupina radila, bilo je izvođeno bez adekvatne intervencije policije.

Svo vreme akcije fašisti su preko megafona vikali, urlali, pretili i smrću, skandirali:

- Ratko Mladić, srpski heroj
- Srebrenica – nije genocid
- Kurve u crnom
- Ustaške pićke
- Staša ustaša

- Staša, pregaziću te autom!
- Staša ubiću te!
- Staša ko će da te sahrani?
- Stašo, kurvo
- Staša, nemoj večeras mnogo da plaćeš u ambasadi. Plači, ali nemoj mnogo.
- Staša Gargamel
- Marš iz Srbije
- Jebem te u usta
- Kurvo crna
- Zašto ne pričate o srpskim žrtvama
- Kurvo, gde su srpske žrtve?
- Bednica jedna, mamu ti jebem ustašku
- Kurve, pederi, Srbiju ste sjebali
- Mladiću moj, problem je tvoj što si ti srpski heroj
- Radovan Karadžić, Radovan Karadžić
- Oj Srbijo, mati, nemoj tugovati, zovi samo zovi, svi će sokolovi za te život dati
- Crna Gora, vila uvek s nama bila
- Srbija, Rusija, nikad Jugoslavija
- Srbija, Rusija, ne treba nam unija
- Živila Srbija!
- Srpska, Srbija, nikad Federacija
- Srebrenica, nije genocid, nije genocid!
- Generale, samo reci, letećemo kao meci!
- Spremte se spremte četnici, silna će borba da bude!
- Bacajte bombe četnici!
- Iz ove naše pobede rađa se sunce slobode!
- Od Topole, od Topole, pa do Ravne gore, sve su straže, sve su straže đeneralja Draže, a patrole, a patrole Kalabić Nikole, izvidnica, izvidnica Pavla Đurišića, prethodnica, prethodnica vojvode Đujića, a zaseda, a zaseda Račića od reda
- Živ je Draža, umro nije, dok je srpstva i Srbije
- Živila, živila kraljevina Srbija
- Žene u crnom su predratne ratne i posleratne profiterke. One nikoga nisu izgubile. Njima niko nije ubijen itd.

Takođe, fašisti su sa razglasom puštali pesme koje veličaju ratne zločince, negiraju presude Haškog tribunala, ismevaju žrtve, itd.

Dok je Staša Zajović davala izjavu medijima, većina pripadnika fašističkih grupa se grupisala na tom mestu, stvarajući snažan fizički pritisak, ponavljujući otvorene gore navedene pretnje Staši Zajović. Protest je bio medijski propraćen, a protekao je uz veliko policijsko obezbeđenje.

U protestu je učestvovalo sedamdesetak (70) aktivistkinja i aktivista iz Beograda, Novog Sada, Leskovca, Vlasotinca, Kraljeva, Zrenjanina, Novog Pazara, Niša, Pančeva.

Beograd, 11. jul

Beograd, 11. jul „Paljenje sveća za žrtve Srebrenice“ – komemorativni skup povodom 26. godišnjice genocida, održan je ispred Predsedništva Srbije u organizaciji Inicijative mladih za ljudska prava, uz podršku Fonda za umanjenje prava i Žena u crnom. U neposrednoj blizini održali kontraskup, profašističke organizacije su vređale aktiviste NVO, skandirali pesme u slavu R. Mladića, generala VRS koji je u Srebrenici pravosnažno osuđen u Haškom tribunalu zbog genocida u Srebrenici 8.juna 2021. na doživotnu u robiju. Policija je sprečila fizički kontakt NVO aktivista i profašista.

FEMINISTIČKE, ANTIFAŠISTIČKE, ANTIRATNE, ANTIRASISTIČKE, ANTIMILITARISTIČKE AKCIJE:

U ovom periodu organizovale smo sledeće ulične akcije:

Beograd, 9. maj „Antifašizam je moj izbor!“ – povodom Dana pobjede nad fašizmom, Žene u crnom su uz podršku Saveza antifašista Srbije, umetničkog kolektiva Škart i hora Naša pjesma organizovale je antifašističku akciju u Knez Mihailovoj ulici.

Akcija je bila usmerena protiv istorijskog revizionizma i brisanja antifašističkog nasleđa. Na protestu bila istaknuta imena ulica, datuma i ličnosti iz antifašističkog pokreta u Drugom svetskom ratu: *Ulica Ive Lole Ribara, Bulevar Revolucije, ulica Proleterskih brigada, Narodnog fronta, Bulevar AVNOJ-a, 27. marta, 29. novembra, Sonje Marinković, 7.jula, Save Kovačevića*. Tokom Devedesetih sve do sada, a usled rastućeg istorijskog revizionizma i fašizacije, navedene ulice su preimenovane u mesta glorifikacije nacionalističkih simbola, datuma i ličnosti, što smo označile transparentima na kojima je samo pisalo: *A danas?* a potom smo ponovo okrenule antifašističke natpisne ulice, datuma, ličnosti – u znak čuvanja antifa nasleđa.

Takođe, bili su istaknuti transparenti: *Antifašizam – moj ponos, Antifašizam je moj izbor.*

Antifa hor Naša pjesma je nastupio sa sledećim pesmama: Naša pjesma, Oj Mosore, Mosore, Bandiera rossa (na italijanskom jeziku), Internacionala (na albanskom i srpsko-hrvatskom jeziku).

U akciji u Beograd je učestvovalo **30** aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 14. maj

Beograd, 14. maj „Ne vojnom roku – da prigovoru savesti!“ - Žene u crnom su povodom 15. maja – Međunarodnog dana prigovora savesti održale ovu akciju u Knez Mihailovoj ulici. Akcija je organizovana protiv kampanje za ponovno uvođenje obaveznog vojnog roka.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- NE vojnom roku – DA prigovoru savesti!
- Pravo na prigovor savesti priznato je 27.08.2003.
- Ustav Srbije član 45 garantuje pravo na prigovor savesti
- Hrana, ne oružje!
- Proterajmo militarizam iz naših života!

U protestu je učestvovalo dvadesetak (**20**) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 18. maj

Beograd, 18. maj „Pamtimo ubijene žene!“ – povodom **18. maja** – Dana sećanja na žene žrtve nasilja, Autonomni ženski centar i Žene u crnom su organizovale stajanje u crnini i čutanju, u Knez Mihailovoj ulici, u Beogradu.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

- Ženski životi su važni
- Ni jedna žena manje, ni jedna mrtva više
- Zašto ih nema među nama
- Reagujmo dok ne bude kasno
- 18. maj – Dan sećanja na žene žrtve nasilja

U feminističkoj akciji je učestvovalo petnaest (15) aktivistkinja i aktivista.

Beograd, 27. maj

Beograd, 27. maj „Stop ratu!“ – povodom 24. maja – Međunarodnog dana ženskih akcija za mir i razoružanje, Žene u crnom su organizovale stajanje u crnini i čutanju, u Knez Mihailovoj ulici u Beogradu. Antiratna akcija je bila usmerena kako protiv ratnog nasilja na Bliskom istoku, tako i na svim tačkama planete gde se vode oružani; izrazile smo našu internacionalističku podršku i solidarnost sa svim feminističko-antimilitaričkim akcijama i svim ostalim nenasilnim inicijativama.

Na protestu su bili istaknuti sledeći transparenti:

Stop the War in Middle East!

Stop ratu na Bliskom istoku!

We support a Non-Violent Vigil, led by Arab and Jewish Feminists!

Podržavamo nenasilne proteste arapskih i izraelskih feministkinja!

In Solidarity with Palestinian Movement against the Occupation!

Solidarno sa palestinskim pokretom protiv okupacije!

Basta con la violencia policial en Colombia!

*Stop policijskom nasilju u Kolumbiji!
Solidaridad con la Ruta pacifica de Colombia!
Solidarnost sa Ženskom mirovnom putanjom u Kolumbiji!
Stop nasilju nad civilima u Mijanmaru!
Stop the Violence against Civilian in Myanmar!*

Žene u crnom protiv rata

U ovoj akciji učestvovalo je petnaestak (15) aktivistkinja i aktivista.

Jagodina, 5. jun

Jagodina, 5. jun „Vaša reč je vaša snaga – niste same“ – Žene u crnom učestvovale u feminističkoj akciji Nezavisne ženske mreže (mreža organizacija civilnog društva, građanskih inicijativa i pojedinaca/ki). Aprila 2021. Dragan Marković Palma, predsednik Skupštine Jagodine, koalicioni partner vlasti u Srbiji, godine optužen je za seksualno nasilje (podvođenje, prostituciju, pedofiliju itd.). Akcija je održana na Trgu narodne omladine u Jagodini (centralna Srbija) sa zahtevom državi da nastavi istragu o seksualnim zločinima, a prvenstveno u znak podrške žrtvama

seksualnog zlostavljanja i trgovine ljudima. Tokom akcije aktivistkinje: *Tina Piskulidis* (ASTRA) i *Tanja Ignjatović* (Autonomni ženski centar) обратиле су се грађанству о zakonskim mogućnostima za zaštitu ugroženih devojčica i žena, bez obzira на то да ли one žele да učestvuju u istražnim radnjama i eventualnom sudskom postupku.

Beograd, 20. jun

Beograd, 20. jun „Solidarnost sa izbeglicama“ – povodom Svetskog dana izbeglica održana je akcija solidarnosti sa izbeglicama u kojoj je učetvovalo šest (6) aktivista/kinja. U znak internacionalističke solidarnosti, aktivistkinje i aktivisti su nosile/li transparente na kojima je na engleskom, bhs-u, paštu i farsi jeziku bilo ispisano:

„Stop ratu, a ne izbeglicama“,
„Zaustavite rat a ne izbeglice“,
Hoćemo otvorene granice“ itd.

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONA PRAVDA

- FEMINISTIČKI PRISTUP

Ovo je jedna od najvažnijih aktivnosti Žena u crnom. Sastoje se od mnoštvo segmenata: uličnih akcija, radionica, predavanja, stvaranje različitih modela tranzicione pravde sa feminističkog stanovišta, saradnje sa srodnim organizacijama u vidu zajedničkih akcija, (kampanja, konsultativnih sastanka).

POSEĆIVANJE MESTA ZLOČINA POČINJENIH U NAŠE IME, KAO I DRUGIH ZLOČINA PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA POČINJENIH TOKOM RATA I NAKON RATA NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE:

31. maja i 1. juna Zvornik (Bosna i Hercegovina) – povodom 29. godišnjice zločina nad civilima na području Zvornika: tokom maja i juna 1992. srpske oružane formacije vršili su zločine etničkog čišćenja, pljačke, torture, ubijanja; prognano je više hiljada civila bošnjačke nacionalnosti iz 13 sela sa područja opštine Zvornik, a oko 700 muškaraca potom je ubijeno u mestu Gerina klanica.

Žene u crnom su učestvovali u komemorativnim skupovima, zajedno sa Udruženjem žrtava opštine Zvornik:

31. maj

31. maj

- **Poseta konc-logoru Pilica** (nekadašnji Dom kulture, sad ruševina) u kojem je ubijeno **595** muškaraca bošnjačkog imena; samo su dva preživela, jedan od njih je umro 2017 godine;
- „**Klišanska noć straha i neizvesnosti**“ istorijski čas u selu Klisa o zločinu počinjenom 31. maja 1992. kada su srpske oružane snage saterale više hiljada civila iz 13 sela sa područja opštine Zvornik.

1. jun

1. jun

- **Odavanje pošte žrtvama u Memorijalnom centru u Bijelom potoku** (u fazi izgradnje)
- **Crni vrh – najmsovljiva grobnica u BiH** – do sada je **670** žrtava eshumirano, od toga **450** je identifikovano, traga se još za **250** osoba, a od 2003. nije otkrivena nijedna masovna grobnica;
- **Karakaj - poseta bivšem konc-logoru u srednjoškolskom centru u Karakaju**, gde je deportovano više od **700** muškaraca, među kojima je bilo i maloletne dece i starijih od 80 godina, gde su ubijeni;
- **Ukop/dženaza na groblju/mezarju u Memorijalnom centru Memići/Kalesija Gornja**, gde su ukopani posmrtni ostaci pet osoba.

11. jun

11. jun

Tuzla (Bosna i Hercegovina) – aktivistkinje ŽUC-a, organizatorki i svedokinja na Ženskom sudu učestvovale su u sledećim aktivnostima:

Omaž žrtvama 'Tuzlanska kapija' – polaganje cveća - omaž žrtvama ratnog zločina, počinjenog 25. maja 1995. godine, nad civilima od strane Vojske Republike Srpske; u ovom masakru ubijena je 71 osoba, uglavnom mladi, a povrijeđeno je oko 250 osoba.

- „**Tražimo nestale – ne zaboravimo Srebrenicu**“ - udruženje „Žene Srebrenice“ sa sedištem u Tuzli (okuplja žene čiji su članovi nestali i ubijeni tokom genocida u Srebrenici) od 1996. godine, „Žene Srebrenice“ svakog 11 u mesecu, u znak sjećanja na genocid u Srebrenici, organizuju mirovni protest, zahtevajući istinu o svojim ubijenim i nestalim srodnicima, kao i pravdu – kažnjavanje svih počinilaca zločina “*Tražimo nestale – ne zaboravimo Srebrenicu*”.

18. jun

18. jun

Goražde (Bosna i Hercegovina) – U prostorijama udruženju žena *Seka u Goraždu* organizovan je sastanak sa aktivistkinjama pomenutog udruženja i preživelima ratnih zločina na području Istočne Bosne.

19. jun

19. jun

- Susret sa porodicama žrtava, nakon komemorativnog događaja u Foči (Bosna i Hercegovina) povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u ratu.

11. jul

11. jul

Solidarnost i odgovornost – komemoracija/dženaza u Potočarima/Srebrenica, gde smo, zajedno sa porodicama žrtava srebreničkog genocida, prisustvovali ukopu posmrtnih ostataka 19 žrtava genocida. Komemoraciji je prisustvovalo dvadeset (**20**) aktivista/kinja Mreže ŽUC-a.

3. avgust

3. avgust

Lučani "Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana" - u znak solidarnosti i saosećanja sa porodicom Milivojević iz Lučana (zapadna Srbija) aktivistkinje Žena u crnom iz Beograda prisustvovalo su 3. avgusta 2021. godine pomenu na groblju u Lučanima povodom četvrte godišnjice pogibije Milomira Milivojevića. U fabrici "Milan Blagojević-Namenska" iz Lučana 14. jula 2017. godine od eksplozije baruta poginuli su radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović. Porodica Milovanović već duže od tri godine traži od državnih organa da rasvetle okolnosti tragedije u fabriči. Pred Osnovnim sudom u Ivanjici vodi se krivični postupak od oktobra 2019. i aktivistkinje ŽUC-a su pratile sva ročišta.

VIDEO AKTIVIZAM: TRANZICIONA PRAVDA – FEMINISTIČKI PRISTUP

U cilju poboljšanja vidljivosti efekata različitih modela tranzicione pravde, posebno onog sa feminističkog stanovišta, koji promovišu Žene u crnom (ŽUC), tokom 2010. godine stvorena je grupa video aktivistkinja i aktivista, koja se sposobila za snimanje, montažu, digitalizaciju i postavljanje na internet video i audio materijala koji je prikupljen tokom redovnih aktivnosti ŽUC, da bi on, u formi kratkih filmova, postao dostupan široj javnosti. U ovom izveštajnom periodu grupa je realizovala sledeće video materijale:

- **Pamtimo žene silovane u ratu – Pamtimmo žene Foče (???)** – dokumentarni film o istoimenoj uličnoj akciji u Beogradu, 17. jun.
- **Srebrenica – ime genocida (???)** – ulična akcija u Beogradu 10. jul povodom 26. godišnjice genocida

UMETNIČKI ANGAŽMAN U SUOČAVANJU S PROŠLOŠĆU/TRANZICIONOJ PRAVDI

U ovom periodu nastavljena je praksa zajedničkog rada i saradnje umetničkih kolektiva, profesionalnih pozorišta, umetnica/ka angažovanih na umetničkom oblikovanju otpora ratu, ratnim zločina, represiji, kršenju ljudskih prava. U ovom izveštajnom periodu održano je više radnih sastanaka sa umetičkim kolektivima: Škart, Art klinika i Dah teatar u vezi sa obeležavanjem godišnjice zločina, kao i feminističko-antimilitarističkim akcijama.

Ženski sud – feministički pristup pravdi

Donosimo kratak izveštaj o aktivnostima Žena u crnom u vezi sa organizovanjem Ženskog suda-feministički pristup pravdi u ovom periodu. Ukoliko vas zanimaju opširnije informacije, možete ih naći na našem web-sajtu www.zeneucrnom.org i www.zenskisud.org ili nam se obratite putem mail: zeneucrnombeograd@gmail.com

Prvi Ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majke enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija). Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

Završni događaj u Sarajevu nije kraj procesa, već naprotiv, podsticaj da se iz feminističke perspektive nastavi sa kreiranjem novih modela

pravde. To je obaveza pre svega prema svedokinja, ali i izraz naše odgovornosti prema ogromnom teretu nedavne prošlosti.

U nastavku procesa Ženskog suda, Žene u crnom, Beograd koordiniraju programske i druge aktivnosti, uz podršku organizacija: Anima, Kotor (Crna Gora), Centar za žene žrtve rata, Zagreb (Hrvatska), neke članice bivšeg Organizacionog odbora Ženskog suda (OOŽS) koji je delovao do događaja u Sarajevu učestvuju sporadično (Fondacija 'Cure', Sarajevo) dok su se ostale članice OOŽS podržavaju aktivnosti bez aktivnog učešća.

U ovom izveštajnom periodu organizovane su sledeće aktivnosti:

I Regionalni susret, Tuzla (Bosna i Hercegovina) – 10. i 11. Jun

Na *trinaestom* Regionalnom susretu Ženskog suda učestvovalo je **14** žena – svedokinja na ŽS iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije, kao i organizatorki, terapeutkinja, saradnica ŽS. Nažalost, zbog epidemioloških mera nisu bile u mogućnosti da dođu na ovaj susret žene iz Hrvatske, Slovenije, Makedonije, Kosova.

Tokom ovog susreta održane su sledeće aktivnosti:

Izveštaj o aktivnostima Ženskog suda od prethodnog regionalnog sastanka

Nezadovoljena pravda: iskustvo sa terena

– tokom ove sesije učesnice su najviše govorile o presudi ratnom zločincu Ratku Mladiću u Haškom tribunalu, 8. juna kada je potvrđena presuda na doživotni zatvor. Međutim, presuda nije isunila očekivanja većine učesnica:

Očekivanja nisu ispunjena, pravda je delimično zadovoljena, ali je najveći problem što zločini počinjeni još šest opština u BiH nisu kvalifikovane kao genocid... 'Da je Ratko Mladić kao general vojske RS osuđen za ovih šest općina onda bi to bila presuda za genocid u kontinuitetu od 92. do 95' (Midheta); 'Očekivala sam se da će biti osuđen i za šest opština. Zvornika tu nema' (Suvada); „U Foči je po-

činjen genocid: protjerano je svo nesrpsko stanovništvo, preko 22.000 muslimana je protjerano, logori za žene i muškarce, masovne i pojedinačne grobnice, 1.500 nestalih, 3.000 ubijenih, više hiljada silovanih žena, uključujući devojčice i starice' (Halida).

Presuda je napravila hijerarhiju među žrtvama: 'Napravljena je hijerarhija među žrtvama' (Ljilja, Sabina); 'Nismo priznate kao žrtve' (Suvada, Zvornik; Midheta, Foča) itd.

Nezadovoljena pravda – slučaj Foča

Zločini ratnog silovanja u Foči i dalje izazivaju duboke traume među žrtvama – nekažnjivost se ispoljava u maloj broju presuda za te zločine, kao i u agresivnom nacionalističkom odnosu prema žrtvama od strane većinskog srpskog stanovništva u Foči, uz podršku režima iz Srbije - 'I dan danas, posle 30 godina ništa se nije promjenilo. Čak štaviše, fočanska mladež crta velike murale, svaka druga zgrada je obojena u boje velikosrpstva, muralima iz Prvog i Drugog rata, kao i iz agresije na BiH. Pored same hale Partizan, gde su silovane djevojčice pred majkama i nanama, vidjećete murale ratnih zločinaca Mladića i Karadžića' (Halida);

Neodgovornost međunarodne zajednice – nedostatak podrške za izgradnju memorijala ženama žrtvama ratnog zločina silovanja...'Kada smo došle pred zgradu Partizana (jedno od mesta najvećih seksualnih zločina nad ženama u Foči) zatekne nas plakat da UNDP podržava rekonstrukciju. Mi smo se žalile, a oni su rekli da ništa nisu znali' (Halida).

Nezadovoljena pravda – iskustva na terenu iz Crne Gore i Srbije

'U Crnoj Gori se rijetko govori o suočavanju sa prošlošću. Na prostoru Crne Gore tokom 90-ih evidentirana su četiri masovna ratna zločina: deportacija izbeglica Muslimana/Bošnjaka iz Herceg Novog vlastima Republike Srpske; protjerivanje Bošnjaka iz Bukovice kod Pljevalja; mučenje hrvatskih zarobljenika u logoru Morinj i ubistvo albanskih izbeglica koje su bježale od sukoba na Kosovu od strane JNA u Kaluđerskom lazu. U 7 sudskih procesa za ove ratne zločine optuženo je 30 osoba, od kojih je 26 oslobođeno, samo su 4 osuđena. Optuženi su bili isključivo izvršioci i to najnižeg ranga. Država Crna Goru je u svim ratnim zločinima, sem u slučaju Kaluđerskog laza, isplatila reparacije žrtvama i porodicama žrtava i time priznala zločine. I misle da su time sve riješili i mi smo se navodno suočili sa prošlošću! Mi nismo ni izašli iz prošlosti, nijesmo se makli iz nje' (Sabina Talović, Pljevlja).

Srbija – nekažnjivost na nivou države i društva – učesnice iz Srbije

Režim u Srbiji i dalje negira zločine počinjene od strane srpskih oružanih formacija, negira genocid u Srebrenici, nastavlja da obezbeđuju javni prostor osuđenim ratnim zločincima, dozvoljavaju govor mržnje. Pojedini poslanici parlamenta nastavljaju da slave ratne zločince. Što se tiče institucionalne pravde, najveći problem procesuiranja ratnih zločina ispoljava se kroz: mali broj optužnica; tokom 2020. godine podignuto samo 7 optužnica, od čega je 5 ustupljeno iz BiH; neprocesuiranje komandanata i visoko rangiranih

pripadnika vojske i policije; postupci traju čak duže i od deset godina i to ima 'katastrofalne posledice' jer tokom postupka umiru i optuženi i žrtve; suđenja prate stalne opstrukcije a inače su zbog pandemije, nedostupna javnosti itd.

Kuda ide feminizam sada i ovdje?

– među preprekama, izazovima i opasnostima sa kojima se suočava ženski pokret, učesnice su navele:

Patrijarhalni poredak na svim nivoima; konzervativizam i verske institucije; Zloupotreba žrtava rata, naročito žrtava ratog zločina silovanja...

Među prioritete aktivnosti u budućnosti, učesnice su navele:

- *Razvijanje feminističkog koncepta pravde* – simboličke reparacije/memorijali, nastavak rada ŽS itd.;
- *Rješavanje statusa žena koje su preživjele ratni zločin silovanja;*
- *Aktivizam* – podrška i sebi i drugim ženama...
- *Edukacija o ženskim pravima* – pritisak na institucije radi primene zakona; ekonomsko osnaživanje itd.

O pandemiji korona virus:

o ličnim iskustvima, posledicama pandemije na ekonomsko-socijalnom, psihološkom nivou, o uticaju na žene; o odgovornosti države; o načinima oslobođanja od straha...

Tokom razgovora, koji je moderirala Jadranka, izneta su sledeća iskustva i stavovi:

- *Manipulacija strahom, korupcija, nedostatak zdravstvene zaštite, nedostatak vakcina u BiH, odlazak na vakcinaciju u Srbiju predstavlja ponižavanje žrtava i ubiranje političkih poena... 'Kada su nam donirane vakcine iz Srbije, kada su u Srbiju hrlila naša djeca, čiji su očevi ubijeni, a majke silovane, osjećala sam se jako tužno' (Halida);*
- *Brutalna zloupotreba pandemije u Srbiji – kućni pritvor za generaciju 65+, falsifikovanje činjenica, najveći teret pandemije su podnele žene (i u Srbiji i u BiH);*
- *Tokom pandemije drastično je poraslo nasilje nad ženama u porodici, seksualno uzneniranje na radnom mestu...*

Hrubre žene

– projekcija dokumentarnog filma

Žene iz Podrinja zajedno sa ženama iz regiona stvaraju prostor u kojem će se čuti i uvažiti glas žrtava. Kadef, Staša, Nura, Šehida, Violeta, Rejha, Jadranka i druge aktivistkinje vjeruju da glasovi žrtava jedino mogu probuditi savjest čutljive većine; autorica: Alema Kazazić, reditelj: Himzo Mihaljević snimatelj: Vanja Ban montažer: Jasmin Nalo.

II Feministička etika briga

- Aktivni ženski odmor u ženskoj kući 'Seka' Brač

/Hrvatska od 5. do 21. avgusta.

Jedanaest (**11**) žena – svedokinje, aktivistkinje ŽS iz BiH, Hrvatske i Srbije:

Bosna i Hercegovina: Reiha Avdic, Bratunac/Srebrenica; Suvada Selimović, Đulići/Zvornik, Halida Fočo-Uzunović i Midheta ???, Foča/Sarajevo;

Hrvatska: Marica Šećatović, Novska; Jovanka Carević i Milica Miladinović, Zagreb

Srbija: Anđelija Vučurević, Novi Sad; Milka Rosić, Leskovac, Aleksandra Jelić, Beograd i Snežana Obrenović, Kraljevo.

Obrazovni programi

- pored već navedenih, u ovom izveštajnom periodu realizovani su, u okviru Mreže, i sledeći obrazovni programi (ženski mirovni aktivizam, feministički diskusioni kružoci...):

Feministički diskusioni kružoci/FDK

„Kuda ide feminizam – ovde i sada?“

– feministički diskusioni kružoci u organizaciji Žena u crnom

Održana su četiri (4) feministička diskusionala kružoka/FDK tokom juna 2021. godine u Srbiji i Bosni i Hercegovini i to sledećim mestima: Tuzla (10. jun), Beograd (23. jun); Đulići (25. jun) i 26. jun u Novom Sadu.

Na ovim FDK učestvovalo je šezdeset (**60**) osoba, najvećim delom žene i četiri muškaraca. Na ovim FDK su učestvovali: svedokinje i organizatorki Ženskog suda – feministički pristup pravdi; aktivistkinje feminističkih organizacija (Žene u crnom, Ženske studije iz Beograda i Novog Sada, Verujem, LGB-gej-lezbejske organizacije iz Beograda; aktivistkinje udruženja žena Anima iz Đulića (BiH) koja okuplja žene iz desetak sela sa područja Istočne Bosne. Što se tiče generacijske strukture, učesnice su bile između 25 i 80 godina starosti; obrazovni nivo učesnica je bio vrlo heterogen – od žena sa osnovnim obrazovanjem do doktorki nauka; više od polovine učesnica iz urbanih sredina, dok je trećina učesnica iz ruralnih područja Bosne. Radi se uglavnom o ženama koje su pretrpele najteža ratna stradanja tokom rata u BiH (1992.-95.) da su izgubile skoro sve muške srodnike u ratu, da su ostale same i preuzele najveći teret (odgajanje dece, održavanje domaćinstva i celokupne zajednice itd.).

Tokom ovih FDK učesnice su govorile o važnim pitanjima u vezi sa feminismom, feministički aktivizmom, itd.

Izazovi, opasnosti i preprekama sa kojima se suočava ženski pokret

– Učesnice su navodile sledeće izazove, opasnosti i prepreke:

Patrijarhalni poredak – i na ličnom i društvenom planu – ispoljava se na svim nivoima:

- *Jačanje desnice – ultrakonzervativne politike protiv žena, rast profašističkih tendencija, jačanje fundamentalističkih snaga i pokreta nacionalizam, klerikalizam – uticaj religije i verskih institucija koje guše žene itd.;*
- *Nasilje nad ženama* - bez obzira na obrazovni nivo žena, kako u selu, tako i gradu: muško nasilje; udar na reproduktivna prava – propaganda protiv abortusa;
- *Siromaštvo žena – eksploracijacija žena:* ‘Naši prostori postaju neokolonijalni i tu najviše stradaju žene. Posebno su žene na udaru, one su zloupotrebljene i tradicionalno i danas pojačano, posebno u pandemiji’;
- *Razjedinjenost feminističkog pokreta, sporovi unutar feminističkog pokreta:* ‘Feministički pokret se suočava danas sa razjedinjeničću, neobaveštenošću, nepoverenjem jednih grupa prema drugima, posebno generacijski raskid ili udaljavanje mladih od starijih feministkinja’;
- *Država ima svoje poslušne GONG-ove, pruža im finansijsku pomoć, podriva solidarnost i uzajamnu podršku:* ‘Država sve više dodeljivanjem sredstava samo pojedinim NVO aktivno podriva solidarnost i uzajamnu podršku između NVO, odnosno, na taj način slabi njihov uticaj civilnog društva’;
- *Raskorak između teorije i prakse, akademkinja i aktivistkinja, hijerarhizacija raznih vidova znanja:* ‘Većina feministički orientisanih akademkinja krije svoju feminističku stranu u akademskoj javnosti’;
- *Kooptiranje feministkinja od strane institucija izaziva takmičarstvo, slabi pokret, svodi znanje na robu u funkciji režima i neoliberalnog kapitalizma:* ‘U toj trci sada učestvuju žene koje su doobile visoke diplome kod nas na Centru za rodne studije na Univerzitetu Novi Sad (ili na nekom drugom fakultetu i univerzitetu), one sada vladaju i svojim znanjem, zato ih institucije i koriste u svoje neoliberalne svrhe’;
- *Institucionalizovanje nekih vidova rodne ravnopravnosti:* ‘Poslednjih godina zamutilo i razblažilo feministički rad i borbu’;

- *Zdravstvena nebezbednost izazvana pandemijom – pogađa ogroman broj žena;*
- *Iscrpljenost aktivistkinja: 'Radimo na totalnoj margini sa malim sredstvima, i mi same sebe iscrpljujemo.'*

Politika međunarodne pomoći: Na koji način prilagođavanje projektnim interesima i donatorskim trendovima podriva i uništava elementarne spone solidarnosti među aktivistkinjama?

Glavni tokovi - mainstream - politika međunarodne pomoći – proizvodi ozbiljne problem u civilnom društvu i to na više nivoa:

- *Zlo/upotreba žrtava – paternalističko-victimistički odnos prema njima; marginalizovanje žena u velikim projektima: 'Ja dolazim iz Srebrenice gdje imamo preko 70 NVO. Samo mali broj radi te velike projekte. U te organizacije naše žene ne mogu da imaju pravo glasa. Kad dođu potencijalni donatori, zove se neko ko će da plače i kažu da ako njih tu nema, donatori se moraju seliti';*
- *Različite agencije UN-a ne bave se interesima žena, imaju obavezu da saraduju sa državnim institucijama, usklađuju politike sa politikom države: 'Nisu spremni da učestvuju u stvarnim promenama. Njima nisu važni rezultati nego izveštavanje';*
- *Administrativne procedure iscrpljuju organizacije civilnog društva (OCD); sve je teže uskladiti borbu za opstanak i borbu za autonomiju; donatori uslovjavaju pomoć saradnjom sa državom; mnoge OCD se prilagođavaju donatorskim zahtevima...*

**O alternativnoj/drugačijoj politici međunarodne pomoći:
U šta bismo mi potrošile sredstva, a da nas niko ne uslovjavlja? Koji su naši prioriteti? U koje aktivnosti bismo uložile novac ako bi vam ga neko dao?**

Na sledeći način možemo klasifikovati odgovore učesnica:

Institucionalna podrška je neophodna za održanje i jačanje pokreta, održanje prostora za zajedničko promišljanje i razmenu, solidarnost, rad u bazi;

Tranziciona pravda/suočavanje s prošlošću – feministički pristup – učesnice su izrazile potrebu za nastavkom i razvijanjem raznih inicijativa i praksi:

- *Simboličke reparacije* (ulične akcije, posećivanje mesta zločina, memorijali...)
- *Feministička etika brige i odgovornosti* – ženska solidarnost za

- kažnjivost ratnih zločina, činovi uzajamne podrške, razmene i saradnje u regiji u cilju izgradnje pravednog mira;
- *Ratni zločin silovanja* – nije rešen status žena koje su preživjele ratni zločin silovanja u BiH i Srbiji. ‘U BiH je obeštećenje/reparacije je dobilo smo hiljadu žena; u BiH ima više od 22.000 silovanih žena, a možda i više. Šta imaju te žene? Jel’ imaju spomenik neki bilo ki bilo gdje? Nemaju spomenik’;
 - *Organizovanje Ženskog suda za ratni zločin silovanja u Foči* – mesto najmasovnijeg seksualnog nasilja u ratu;
 - *Obrazovni kursevi o tranzicionalnoj pravdi – demontiranje/dekonstrukcija nacionalističkih narativa, posebno u Srbiji*: ‘U Srbiji je kontinuitet istih politika i istih ljudi iz devedesetih. Neophodno je obrazujemo nove generacije’;
 - *Inicijative protiv istorijskog revizionizma* – pamćenje antifašističkog delovanja žena - to je izuzetno nužno danas kada se vrši revizija istorije.

Obrazovni programi

(ženski mirovni aktivizam, radionice, predavanja...) – radi ‘proširivanje vidika, a to znači da nastavimo obrazovni program sa ŽUC-om ‘Ženski mirovni aktivizam’ (Đulići, ŽUC i druge feminističke grupe u Srbiji);

Ekonomsko osnaživanje

– o ovome su naročito govorile žene iz ruralnih delova istočne Bosne. Neke su predlagale organizovanje kurseva za šivenje, za friziranje, ali oko ovoga se nisu saglasile, smatrali su da je daleko važniji obrazovni rad.

Politika pamćenja naših prethodnica, briga za naše sledbenice, alternativna istorija, feministički arhivi:

‘Nastaviti sistematsko podsećanje na udeo žena u svakom pojedinačnom delu društvene stvarnosti (što smo i do sada radile u Ženskim studijama u Novom Sadu i u ŽUC-u)’;

Vratiti se ulici, negovati politiku solidarnosti i hrabrosti

– ‘Devedesetih je bila veća solidarnost, sada se dosta toga svelo na projekte i zatvorene grupe. Naravno, mi uličarke se toga ne držimo!';

Seksualno nasilje:

‘Trenutno se dešavaju drastični slučajevi seksualnog nasilja u Srbiji i to je potencijal da se unutrašnje prepreke i nesuglasice unutar feminističkog pokreta izglade, to je potencijal za delovanje’.

Jaz između mlađih i starijih generacija feministkinja:

‘Postoji veliki jaz. Na tome treba puno da se radi, na tome mora da se radi sistematski’.

Koju su ulogu imale i imaju političke partije, posebno žene u njima, na feministički pokret?

Da li postoje sličnosti i razlike u odnosu na period pre dolaska SNS-a? O kakvim se razlikama i sličnostima radi?

Većina učesnica ne pridaje značaj ovom pitanju jer i nemaju odnose sa ženama iz političkih partija, jer su stavovi partijskih vojnikinja suprotni interesima i potrebama žena, smatraju ih transmisijom muške patrijarhalne moći i režima (Srbija). Dolaskom na vlast (2012.) ultradesničarske vladajuće partije – Srpske napredne stranke/SNS, po učešću žena u parlamentu, Srbija se visoko kotira u svetu – na 27 od 190 mesta u svetu. Taj broj je konstantno rastao – od 1,6% (1990.) do skoro 40%. SNS pribegava najbrutalnijim političkim manipulacijama žena u borbi protiv opozicije, raznim marketinškim trikovima u okviru procesa EU integracije u sticanju 'legitimeta' u očima međunarodne zajednice itd.

(Navedene FDK je moderirala i priredila izveštaj o FDK Staša Zajović a integralni izveštaj na BHS jezicima i engleskom možete naći na sajtu ŽUC-a).

U ovom izveštajnom periodu održani i drugi FDK:

19. maj

Kotor/Crna Gora, 19. maj – Feministički diskusioni kružok u organizaciji NVO Anima, Kotor održan je u Kulturnom centru Kotor. Tokom susreta sa aktivistkinjama Anime bilo je reči o seksualnom nasilju nad ženama – kontinuumu seksualnih zločina i u ratu i u miru, o nekažnjivosti tih zločina na nivou države i društva. **Staša Zajović** se osvrnula na 'pandemiju' seksualnog uznemiravanja nad ženama u Srbiji – o seksualnom zlostavljanju, prekidu čutanja o seksualnom nasilju zahvaljujući hrabrim svedokinja, podršci dela javnosti, kao i o odsustvu adekvatnog odgovora države itd. U ovom FDK učestvovalo je sedam (**7**) lokalnih aktivistkinja.

26. jun

Novi Sad, 26. jun – Udruženje „Ženske studije i istraživanja“ (ŽSI), Novi Sad i Žene u crnom (ŽUC), Beograd, pokrenule su septembra 2020. godine feminističke diskusione kružoke (FDK) kao konsultativne sastanke o raznim pitanjima važnim za feminističke i ženske programe i studije i do sada je održano pet (5) feminističkih diskusionalih kružoka.

Na ovom FKD održanom u prostorijama udruženja IZ KRUGA... Vojvodina učestvovalo je **14** osoba iz Novog Sada, Subotice, Beograda i Leskovca.

Program FDK je bio podeljen na dva dela. U prvom delu su aktivistkinje razgovarale na temu „*Kuda ide feminizam – ovde i sada?*“ o čemu je već bilo reči u ovom izveštaju (u ciklusu FDK o navedenoj temi).

U drugom delu promovisana je publikacija **Neda Božinović –**

Kontinuitet borbe za mir i ženska prava, 2021.

U publikaciji ŽUC-a je u objadinjeni su tekstovi N. Božinović, povodom 20 godina od smrti, jedne od osnivačica i aktivistkinja ŽUC. Publikacija ima sadrži šest tekstova, koji su podeljeni u tri tematske celine.

FDK je završen dogovorima o zajedničkim aktivnostima u narednom periodu.

24. jun

Beograd, 24. jun „Da li su levica i desnica zastareli pojmovi?“

– diskusioni kružok o ulozi savremene levice održan je u prostorijama ŽUC-a; učestvovalo je 14 osoba iz Beograda, Novog Sada, Niša, Novog Pazara i Zagreba. U uvodom predavanju filozof i aktivista Lino Veljak je predstavio uobičajena objašnjenja podele na levcu i desnicu, počev od Francuske revolucije, preko italijanskog političkog filozofa Norberto Bobio, autor dela „Levica i desnica“, uz kritički osvrt na dogmatsku levcu koja se zalaže za ‘suverenizam država, povratak religiji i tradiciji’ (Diego Fusaro) i to ‘nije nikakva alternativa levom centru sa neoliberalnom agendom’ itd. Najveći deo diskusije bio je posvećen izazovima levice – regionalno i globalno.

Ženski mirovni aktivizam, Đulići, Bosna i Hercegovina

Obrazovni program koji udruženje građanki „Anima“ iz Đulića i Žene u crnom, Beograd organizuju od početka 2016. godine. Susreti u okviru Ženskog mirovnog aktivizma jačaju povjerenje, uzajamnu podršku i solidarnost, šire prostore ženske autonomije i samopouzdanja.

I ovaj susret je nastavak dugogodišnje saradnje, prijateljstva, uzajamne podrške i zajedničkog rada „Anime“ i ŽUC-a.

U ovom izveštajnom periodu organizovan je sledeći susret:

25. jun

Đulići, 25. jun – na dvadesetom (20) susretu učestvovalo je 17 žena iz iz sledećih mesta: Đulići Sapna, Radava, Dragodan, Grbavci, Klisa, Šetići, Kučić kula, Beograd i Leskovac.

Održane su sledeće radionice:

O ženskom aktivizmu, ženskom pokretu – u prvom delu: Zašto sam postala članica aktivistkinja učesnice iz BiH su najčešće navodile kao razlog:

Emotivno utočište neposredno nakon povratka iz progona/izbeglištva, potreba da se ublaže ratne traume, prostor za opuštanje, a kasnije potreba za mestom za zajedničkim radom, sticanjem novih prijateljstava, zajedničko učenje... (‘Bila sam sva u grču, tražila sam nešto pozitivno. Sad sam mnogo opuštenija’ (Ismeta); ‘Kad smo se vratile, u kući mi je bilo jako tužno, htjela sam da se opustim, da se radujem’ (Zarfa) itd.

Učesnice iz Srbije (Beograd i Leskovac) su navele kao osnovne motive za aktivizam: otpor režimu, ratu... Šta utiče na naš aktivizam? – žene su kazale da lične okolnosti (bračni

status, posao, slobodno vereme...) ne utiču jer žene su u najvećem delu ratne udovice, da su nezaposlene (poljoprivrednice) i da je najvažnija odluka žena da budu aktivne: ('Što prije obavim sve kućne poslove da bih se oslobođila i išla na radionice'); 'Kopam do 11h da bih se onda posvetila druženju' itd.

O zajedničkom radu u grupi, za većinu žena udruženje 'Anima' daje smisao njihovom životu: 'Ova organizacija živi u meni, to je moja porodica' (Suvada); 'Ova grupa me je održala' itd.

Takođe su saglasne da je prisustvo obrazovnim aktivnostima veoma važno jer tako 'zajedo učimo'.

U drugom delu razgovora o ženskom/feminističkom pokretu, žene iz Anime su kazale da su im u prvoj fazi ogromnu podršku pružile razne ženske grupe iz BiH i to u vidu: - - *Psihosocijalne podrške* (Viva žene, Tuzla, Medica, Zenica) sa kojima i sad održavaju kontakte. U tom periodu su formirale grupe samopomoći, ali 'nam to sad više nije potrebno jer smo ojačale'.

Od 2015. 'Anima' najviše sarađuje sa ŽUC-om i to obuhvata mnoštvo aktivnosti: obrazovni rad, komemorativni skupovi, učešće na uličnim akcijama u Beogradu, na sastancima Mreže ŽUC-a itd. Među prioritetima u narednim godinama, aktivistkinje Anime najviše zanimaju: obrazovni program sa ŽUC-om; suočavanje s prošlošću, ekonomsko osnaživanje itd.

U okviru Čitalačkog kružaka, žene iznosile svoje utiske o pročitanim knjigama.

Međunarodne i regionalne vesti: 'Slavimo ženski otpor' – u ovom delu predstavljena je antinacistička aktivnost Sofi Šol povodom 100 godišnjice (1921-2021.), kao i aktivistkinja iz Saudijske Arabije koja se bori za ženska prava.

Na završnoj radionici dogovorile smo se o zajedničkim aktivnostima u narednom periodu.

MREŽE, KOALICIJE – UZAJAMNA PODRŠKA I SOLIDARNOST

Žene u crnom su pokretačice ili aktivne učesnice brojnih regionalnih mreža, koalicija i saveza, aktivne učesnice u aktivnostima srodnih organizacija radi jačanja uzajamne podrške, solidarnosti, civilnog društva i demokratije u Srbiji i u celoj regiji.

7. i 17. maj

7. i 17. maj Ada, Vojvodina – solidarna poseta lokalnim aktivistima i pripreme za publikaciju o Centru za antiratnu akciju – Ada i o generalno o antiratnom pokretu Devedesetih 'Pamitmo antiratni otpor 1991.-2021.'

22. maj,

22. maj, Kavač kod Kotora/Crna Gora – U 'Kući slobodne misli' održan je diskusioni kružok 'Šta da se radi?' u organizaciji Anima, Kotor, Žene u crnom, Beograd i Akademska inicijativa Forum 10 iz Novog Pazara. Na DK učestovalo je **19** osoba iz **10** gradova: Bar, Bijelo Polje, Budva, Herceg Novi, Kotor, Podgorica, Pljevlja i Ulcinj (Crna Gora) i Beograda i Novog Pazara.

Ovaj susret je nastavak prakse zajedničkog promišljanja o pitanjima koja nas zaokupljaju. Susret je protekao u uzajamnom informisanju i razmeni informacija o društveno-političkoj situaciji u Cnoj Gori i Srbiji - pitanjima i izazovima sa kojima se suočavamo.

7. i 8. jun

7. i 8. jun, Preševo „Kroz dijalog do pravednog mira i bezbednosti“ - na Mirovnom susretu održanom u Preševu 7. i 8. juna 2021. u organizaciji omladinske grupe 'Livrit', Preševo i Žena u crnom, Beograd učestvovalo je **22** aktivista/kinja iz Preševa, Beograda, Leskovca, Vlasotinca, Bujanovca, Subotice...Preševo je opština na jugu Srbije i preko 90% stanovnika su albanske nacionalnosti.

Program se sastojao od radionica, projekcije dokumentarnih filmova:

Uvek neposlušne (25 min.) – dokumentarni film o Ženama u crnom u produkciji VICE (2017.) – o suočavanju s prošlošću, feminističko/antimilitarističkim/antifašističkim akcijama ŽUC-a. U razgovoru nakon projekcije mladi iz Preševa su kazali da im je 'vrlo zanimljivo što ŽUC koristi umetnost da skrene pažnju na krucijalne probleme...'.

Suživot u različitostima i tolerancija – Evropska železnica – dinamička vežba (radionica i interaktivno predavanje) – učesnici su pokazali visok stupanj otvorenosti za razlike (etničko-rasne, rodne, seksualne, klasne...).

Stubovi patrijarhata – vizije feminizma – dinamička radionica – učesnice/i iskazali protivljenje patrijarhalnim ulogama uz jasne feminističke stavove: *materinstvo je izbor, žena treba sama da donosi odluke; brak – ne sme da bude obaveza već izbor; seksualnost – svaki vid seksualnog nasilja nad ženama je zločin...žena ima pravo da bude neposlušna, da ne ispunjava patrijarhalna očekivanja jer 'nije ničija imovina' itd.*

Susret sa gradonačelnicom Preševa – Ardita Sinani: tokom susreta gradonačelnica je saopštila vrlo uznemirujuće činjenice koje svedoče o institucionalnoj diskriminaciji albanske zajednice u Preševu: 70% nezaposlenih, uglavnom mlađih, nepriznavanje diploma sa Univerziteta u Prištini/Kosovo, diskriminaciji pri zapošljavanju itd. Ardita Sinani se zalaže za dijalog Beograda i građana Preševske doline i predloženo je da se organizuje umetničko-aktivistički susret u Preševu u organizaciji Opštine Preševo, Livrit i Žene u crnom.

Tokom evaluacije učesnici/e su naglasili:

Ovakvi susreti pokazuju da je moguća saradnja između srpske i albanske zajednice, iako postoje duboko ukorenjene predrasude između dve zajednice (albanske i srpske): 'Zna se da postoji neka mržnja između Srba i Albanaca'; 'O problemima koji imaju Srbi i Albanci jedni sa drugima su stvari koji nam ne pričaju ni kod kuće, niti u gradu; ' Shvatila sam da postoje drugačije misle, sviđa mi se to što niste imale nikakvih predrasude prema Albancima. Verujem da svako od nas ovde iz naše grupe je imao neke predrasude prema Srbima, ali verujem da su one sada nestale; 'Polako ćemo razbijati sve tabu teme koje postoje između dve zajednice; 'da privučemo što širi krug ljudi iz naših zajednica - da se mladi iz Preševa druže sa mladima iz srpske zajednice' itd.

Nova saznanja – o feminizmu, o mirovnoj politici, o ŽUC-u:
'Razjasnile ste mi neke stvari vezane za feminism; 'Treba budemo glasne i jake i samostalne, da nam neko ne određuje šta da radimo'; 'Ono što smo naučile od ŽUC-a treba da prenesemo i širem društvu, da učimo jedni od drugih'; '

Veoma je važno što su bile zajedno aktivistinje i aktivisti raznih generacija: 'Druženje sa vama je posebno iskustvo, ne samo što vi dolazite iz albanske zajednice, već zato što ste mlađi od mene'; 'Drago mi je što ste iskazale podršku i razumevanje, iako ste starije od nas' itd.

Saradnja između ŽUC-a i Livrit, druženje, solidarnost:
'Ja odavde ogromnu ljubav Ovo druženje sa vama nikada neću zaboraviti'; 'Da se što više susrećemo i sarađujemo' itd.
Završna sesija je bila osvećena dogovorima o zajedničkim aktivnostima.

9. jun

9. jun – "Evropa u XX veku/La Europa del siglo XX" -- online studijski kružok za profesorke istorije i književnosti iz Madrida itd. Predložak za debatu o posledicama rata na prostoru bivše Jugoslavije je knjiga "Ćerka Istoka/La hija del Este" autorke Klare Uson/Clara Usón; online kružok na španskom jeziku je održan, u uvodnom delu učestvovalo su autorka knjige Clara Uson, Staša Zajović i oko dvadesetak istoričara/ki iz cele Španije.

14. jun

14. jun – O feminističkom antimilitarizmu – online interaktivno predavanje Staše Zajović za polaznice Ženskih studija iz Zagreba.

15. jun

15. jun, Beograd – Solidarno za prava svih radni sastanak povodom početka istoimenog programa– podrške braniteljima/ kama ljudskih prava u koordinaciji Jukom/Komiteta pravnika za ljudska prava, Beogradski centar za bezbednosnu politiku i udruženje Narodni parlament iz Leskovca. Učestvovali aktivisti/kinje iz: Beograda, novog Pazara, Požega, Zrenjanin, Šabac, Prešovo, Kikinda itd. U ime ŽUC-a učestvovala je Staša Zajović.

28.-30. jun

28.-30. jun, Srebrno jezero/istočna Srbija – na ovom sastanku ženskih grupa iz Srbije koja podržava švedska fondacija Kvinna till Kvinna najviše prostora bilo je posvećeno problemima izazvanim epidemijom kovida-19 (delovanje nakon ukidanja vanrednog stanja u Srbiji, ozbiljni finansijski problema sa kojima se suočavanju ženske organizacije itd.). U ime ŽUC-a učestvovali su *Ljiljana Radovanović i Nastasja Radović*.

SOLIDARNOST JE NAŠA SNAGA

Akcije solidarnosti – sa pripadnicama/ima ugroženih i obespravljenih manjinskih zajednica (socijalno-klasnih, etničko-rasnih, seksualnih), građanima/nkama čija su ljudska prava (radna, obrazovna, kulturna), ugrožena.

I Solidarnost sa aktivistkinjama tokom pandemije korona virusa

Od početka pandemije kovid-19 uspostavile smo razne vidove uzajamne podrške i solidarnosti u okviru Mreže ŽUC-a, o čemu je bilo reči u prethodnim izveštajima.

U ovom izveštajnom periodu nastavljena je praksa **solidarne podrške aktivistkinjama Mreže ŽUC-a** – podela humanitarne pomoći socijalno najugroženijim aktivistkinjama (skromnog obima, u skladu sa mogućnostima).

II Praćenje suđenja u Ivanjici – Solidarnost sa porodicom Milivojević iz Lučana – krivični postupak protiv generalnog direktora fabrike naoružanja „Milan Blagojević-Namenska“ iz Lučana - Radoša Milovanovića i dvojice rukovodilaca iz iste fabrike (Vladimira Lončarevića i Tome Stojića). Oni su optuženi da su ‘izvršili teško krivično delo protiv opšte sigurnosti’ jer su 14. jula 2017. godine, nakon eksplozije baruta poginuli radnici Milomir Milojević i Milojko Ignjatović.

U ovom periodu održana su dva ročišta pred Osnovnim sudom u Ivanjici:

5. maj

5. maj – Nakon četiri odlaganja, suđenje je nastavljeno je svedočenjem *Marka Mitrovića*, bivšeg radnika u fabrici, koji je prisustvovao tragičnom događaju 14. jula 2017. M. Mitrović je izneo da je eksplozije došlo zbog nemara i nedostatka zaštite, o čemu je, nakon nesreće, svedočio policiji. Menadžment 'MB Namenska' je zahtevao od M. Mitrovića da promeni izjavu: 'Marko Mitrović je bio jedini svedok ovog događaja i on je mogao da nastrada, tom prilikom je povređen, on je odmah posle toga dao pisani izjavu, koja je bila potpuno tačna i kredibilna i zbog toga je trpeo pritiske

od strane direktora fabrike R. Milovanovića" rekao je Vladimir Todorić, advokat navedenog svedoka.

1.jul

1.jul – Nastavljeno je ispitivanje svedoka Marka Mitrović, koji je ponovio većinu navoda sa prethodnog sudskog ročišta. Prvooptuženi R. Milovanović i ovom prilikom je diskredititovao svedoka Mitrovića. Vladimir Todorić je kazao je da je Mitrović svedočio o tome da su se 'u fabrici dugo koristila neadekvatna kartonska burad sve do same eksplozije, a da su tek nakon pogibije dvojice radnika uvedene zaštitne mere'. Todorić je kazao da se 'Mitrović tri puta obraćao tužilaštvu i tražio zaštitu od pritisaka, a u junu 2018. je dobio otkaz.

Milovan Milivojević, otac poginulog Milomira ukazao je na opstrukciju suđenja: 'Suđenje se razvlači i, ako se nastavi ovim tempom, neće se završiti ni za dve godine. Ovo vodi u beskonačno suđenje sa namerom da se direktor Milovanović oslobođi krivice'.

Inače, ekipi TV N1 nije bilo dozvoljeno da prisustvuje suđenju pod izgovorom da 'nije sudu stigao na vreme zahtev za praćenje suđenja'. ŽUC je poslao na vreme, ali nije ni nama bilo dozvoljeno za razliku od novinara režimskog taborda *Informer* koji je zakasnio a pušten je. Dakle, pristup sudnici nemaju mediji koji objektivno izveštavaju, smatra porodica Milivojević.

Sledeće ročište je zakazano za 2. septembar 2021. kad će biti nastavljeni ispitivanje Marka Mitrovića.

(Integralne izveštaje sa navedenih suđenja možete
naći na sajtu ŽUC-a)

DISKUSIONI KRUŽOCI, PREDAVANJA, DEBATE U PROSTORIJAMA ŽENA U CRNOM

– "SREDE U ŽUC-U"

Praksa redovnih diskusionih kružaka, predavanja i zajedničke refleksije o važnim društvenim i političkim pitanjima u zemlji i svetu, nastavljena je i u ovom izveštajnom periodu, u kojem je organizovano deset (**10**) predavanja, debata, predstavljanja knjiga, projekcija filmova u kojima su učestvovali **150** osoba.

12. maj

12. maj "Predenje i tkanje: radikalni život Meri Dejli" – Borislav Prodanović, teolog i feministički aktivista iz Novog Sada, održao je uvodno predavanje o **Meri Dejli/Mary Daly (1928-2010)**, radikalnoj američkoj feministkinji, teološkinji i filozofkinji koja je, koristeći se feminističkim znanjem i iskustvom, stvorila specifičan filozofski jezik, radikalizujući borbu protiv jezika patrijarhata itd. „**Predenjem**“ i „**tkanjem**“ Dejli je nazvala dva centralna problema – izvorišta svog učenja, podrazumevajući pod njima procese otkrivanja i stvaranja nove realnosti izvan patrijarhata. Novu epistemologiju Dejli uvodi pomoću nove etimologije (otkrivanja izvornih značenja reči). Meri Dejli svoje razumevanje patrijarhata predstavlja u ontološkim terminima i tako pokazuje „*moć govora i imenovanja*“ koji su ženama

u patrijarhatu oduzeti", naveo je uvodničar.

Događaj je održava u okviru ciklusa "**One su se usudile: o znamenitim ženama**" – razgovori, prezentacije, projekcije dokumentarnih iigranih filmova o znamenitim ženama tokom istorije koje su ostavile trag u umetnosti, književnosti, nauci; koje su išle protiv svog vremena, dominantnih društvenih tendencija, a koje su za to platile ponekad veoma visoku cenu, o onima

koje su ostavile trag. Ovaj program je omaž nijihovoj hrabrosti, uverenjima, posvećenosti, strasti...Na ovom predavanju bilo je prisutno deset (**10**) osoba.

12. maj

19. maj „O anomiji i otuđenju, veza teorijskih uporišta i ličnih iskustava“ – **Sonja Prodanović**, arhitektica i aktivistkinja ŽUC-a je u uvodnom predavanju na temu anomije kao društvenog fenomena (nastao na osnovu njenih magistarskih studija iz *Urbane sociologije* (*University college of London*) povezala sa proizvodnjom straha tokom ratova. Tokom debate bilo je reči o 'sunovratu društva u Srbiji' jer režim permanentno „neguje strah“, što se posebno ispoljava kroz nastupe i poruke predsednika Srbije, *Aleksandra Vučića*, naročito tokom pandemije, što generiše nesigurnost, gubitak samopoštovanja kod građana, 'normalizaciji nasilja i zločina'. U debati je učestvovalo sedam (**7**) osoba.

12. maj

26. maj „Hana Arent: Istina i politika“ - o istini i laži u politici; predlog za debatu **O poricanju činjenične istine u Srbiji**; uvodničar **Stefan Milosavljević**, politikolog i aktivista ŽUC-a je izneo neke od osnovnih postavki i problema koji se postavljaju u tekstu Hane Arent: o odnosu istine i politike, o problemima činjenične istine u Srbiji u vezi sa ratom i ratnim zločinima. U nastavku razgovora razvila se složena diskusija teme o istini i laži u praktičkoj filozofiji i političkoj praksi. U aktuelnoj političkoj stvarnosti u Srbiji, čiji režim ima elemente totalitarizam 'borba uza činjeničnu istinu i govorenja istine' često podrazumeva rizik. U ovoj debati učestvovalo je dvadeset (**20**) osoba.

2. jun

2. jun „Prodana“ – projekcija dokumentarnog filma autorke **Aleksandre Nestorov**. Ona je navela da je film u trajanju od 20 minuta snimljen 2018, akterke ovog dokumentarca su **Romkinje** koje su u

brak ušle kao „prodane“ (za novac), udate na osnovu običaja svoje zajednice – unapred datog obećanja roditelja. Međutim, akterke filma su krenule u borbu za sopstvenu emancipaciju, materijalno osamostavljanje, obrazovanje i sticanje kvalifikacija potrebnih za zaposlenje. Tokom razgovor izneta su lična i aktivistička iskustava u vezi sa položajem romskog naroda, rasističkog odnosa prema Romima i Romkinjama, raznim oblicima diskriminacije pred državnim institucijama i životu na potpunoj društvenoj margini. U debati je učestvovalo osam (8) osoba.

2. jun

9. jun „Kao zaspala među leptirima-Žena u drami“ – autorke **Zorice Jevremović** (izdanje Most Art Jugoslavija, Zemun 2021). Z. Jevremović je dramaturškinja, video i pozorišna rediteljka, intermedijalna teoretičarka, članica alternativnih i neformalnih grupa pozorišta i filma itd. Knjiga sadrži feminističke drame jer ‘komadi govore o ženama u drami’ ali i o ‘drami u ženi, o sukobu sa celim svetom, ova knjiga je dokaz da umetnički angažman i feminizam, umetnička borba za ljudska prava, na našim prostorima nisu nove i nisu počele juče’, navela je Z. Jevremović. Mesta na kojima su se izvodile drame su: *psihijatrijsku kliniku Dr Laza Lazarević i Autonomni ženski centar* u Beogradu i Z. Jevremenović je pokazala da „pozorište može biti i sa ljudima iz kvarta“, rečeno je na promociji na kojoj su govorile aktivisti/kinje ŽUC-a, izdavač, pozorišne kritičarke itd. Ovom događaju, održanom u okviru ciklusa ‘One su se usudile: o znamenitim ženama’ prisustvovalo su 22 osobe.

16. jun

16. jun ‘Kraj nekažnjivosti: seksualno nasilje pred Tribunalom, u produkciji Haškog tribunalna; dokumentarni film (snimljen 2011. u trajanju od **40 min.**) prikazan je povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u ratu; tokom debate o seksualnim zločinima u ratu u bivšoj Jugoslaviji, najviše je bilo reči o seksualnim zločinima u Foči/Bosna i Hercegovina/, mestu najmasovnijih seksualnih zločina. Na projekciji i razgovoru bilo je prisutno 10 osoba.

23. jun

23. jun „Kuda ide feminism – sada i ovde“ - feministički diskusioni kružok/FDK o izazovima, opasnostima sa kojima se suočava

feministički aktivizam; o politici međunarodne pomoći; uticaju NVO-izacije i institucionalnih mehanizama rodne ravnopravnosti na feminism i feministički pokret; o međugeneracijskom jazu u feminističkom pokretu itd. U FDK-u je učestvovalo **14** osoba - feminističke aktivisti/kinje, gej-lezbejske grupe itd. U okviru ovog ciklusa održana su još tri FDK, o čemu je već bilo reči u ovom izveštaju.

30. jun

30. jun „Političko pozorište Olivera Frlića: od empatije do simpatije“ – autorke Jasne Novakov Sibinović, u izdanju Sterijino pozorje, Novi Sad, 2020.). Predmet studije su autorski projekti pozorišnog reditelja Olivera Frlića, njegov koncept političkog pozorišta, društvena funkcija pozorišta; etika i estetika odgovornosti, itd.

Događaj je organizovan i povodom druge godišnjice smrti Borke Pavićević (1947.-2019.), dramaturškinji, osnivačici Centra za kulturnu dekontaminaciju, doslednoj borkinji protiv rata, nacionalizma/ fašizma, a bile su prisutne **23** osobe.

7. jul

7.jul “Srebrenica – ime genocida” – radni sastanak u okviru završnih priprema u vezi sa obeležavanjavanjem 26. godišnjice genocida u Srebrenici (1995.-2021.); na sastanku je učestvovalo dvadesetak (**20**) aktivista/kinja ŽUC- a, umetničkih kolektiva itd.

21. jul

21. jul „PAMTIMO NEDU-partizanku, borkinju za mir i ljudska prava, hrabru ženu, solidarnu drugaricu“ - omaž Nedi Božinović (1917. – 2001.), jedna od osnivačica Žena u crnom, autorka knjige Žensko pitanje u Srbiji u 19. i 20. veku (1996.), kao i brojnih eseja o rodu, nacionalizmu, militarizmu.

Prikazana su dva dokumentarna filma Grupe za video aktivizam ŽUC-a:

“Neda Božinović Kontinuitet borbe za mir i ženska prava” (17.15 min.) – dokumentarni film o Nedi Božinović (1917.- 2001.), jednoj od osnivačica Žena u crnom.

“Neda Božinović – od partizanke do antimilitaristkinje” (15.45 min.) – dokumentarni film, razgovori sa Nedom B. o njenom učešću u Drugom svetskom ratu, uzrocima raspada SFR Jugoslavije, itd.

O Nedi, o njenom antiratnom, feminističkom aktivizmu, kao i o njenom istoriografskom delu govorile su aktivisti/kinje ŽUC-a; u ovom događaju učestvovalo je **17** osoba.

Izdavačka delatnost:

u ovom izveštajnom periodu objavile:

Kontinuitet borbe za mir i ženska prava – Neda Božinović (1917.-2001.); rođena kod Dubrovnika, završila Pravni fakultet u Beogradu, 1939. Kasnih tridesetih godina, Neda je bila aktivna u studentskom i ženskom pokretu. Tokom Drugog svetskog rata, Neda je bila antifašistička borkinja, aktivna u Antifašističkom frontu žena, kao i u Narodnooslobodilačkoj borbi. Posle rata, Neda je bila poslanica u Saveznoj skupštini, i sudjelka Ustavnog suda. Povukla se iz političkog života 1974. godine. Tokom rata u Jugoslaviji, bila je aktivistkinja Centra za antiratnu akciju, aktivistkinja i jedna od osnivačica Žena u crnom.

Publikacija (192 str.) sadrži sedam tekstova: Žene u modernizacijskim procesima u Jugoslaviji i Srbiji, koji je objavljen u knjizi Srbija u modernizacijskim procesima 19. i 20. veka, koju je 1998. uredila Latinka Perović. Tri teksta objavljena u knjizi Studentkinje Beogradskog univerziteta u revolucionarnom pokretu, 1988. godine: *Udruženje i domovi studentkinja Beogradskog univerziteta: školovanje žena u Srbiji – kratak pregled (sa Slavkom Morić Petrović)*; *Mila Dimić i Studentkinje i diplomirane studentkinje Beogradskog univerziteta u narodnooslobodilačkom ratu i revoluciji*. Dva teksta Neda je objavila u knjigama koje su objavile Žene u crnom: *Pristajete li da nas vratre u prošlost?, koji je objavljen u časopisu Žene protiv rata broj 1, avgust 1994. i Žene, armije, ratovi, koji je objavljen u knjizi Žene za mir, 1998.*

KAMPANJE, APELI

Pored navedenih inicijativa u ovom izveštajnom periodu, takođe smo pokrenule ili aktivno učestvovale smo aktivno u brojnim kampanjama pre svega u vezi sa zahtevima za suočavanjem s prošlošću – odgovornost za ratne zločine, nasilju nad ženama, protiv represije nad političkim neistomišljenicima; nad izbeglicama.

NE vojnom roku – DA prigovoru savesti! – protiv kampanje o uvođenju obaveznog vojnog roka u Srbiji, što 'predstavlja besmislenu i ciničnu propagandu: u funkciji su militarizacije, patrijarhalne kontrole i straha. "Predstavnici režima – saučesnici i akteri u ratovima 90-ih- zaboravljaju da je ogroman broj muškaraca odbio da bude sveden na topovsko meso i da na to neće pristati ni danas radi militarističkih pobuda režima!" navodi se u saopštenju od 15. maja.

Pravo na prigovor savesti priznato je 27. avgusta 2003. godine, zahvaljujući kampanji (2001.-2003.) civilnog društva, pre svega Komiteta pravnika za ljudska prava (Jukom) i Žena u crnom, uz podršku ogromnog broja organizacija civilnog društva i građanstva u celoj Srbiji. Prvih 300 prigovarača savesti u septembarskoj klasi 2003. godine, podnelo je zahtev za civilnu službu i od tada se stalno povećavao broj prigovarača savesti.

Ustav Srbije u članu 45 predviđa pravo na prigovor savesti na način da 'lice nije dužno da, protivno svojoj veri ili ubedjenjima, ispunjava vojnu ili drugu obavezu koja uključuje upotrebu oružja.'

Ponovno uvođenje vojnog roka koštalo bi državu ogromna sredstva – umesto toga neophodno je ulagati novac u ljudsku bezbednost – zdravstvo, obrazovanje, zaštitu životne okoline, zaštitu žena od nasilja, itd. Prigovor savesti - naše pravo na izbor, na neposlušnost svim vidovima militarizacije društva, navodi se u saopštenju.

"Pamtimo hrabri otpor žena" – povodom 22. godišnjice od protesta građanki i građana Kruševca protiv prisilne mobilizacije u Srbiji i slanja muškaraca u rat na Kosovo 1999, Udruženje žena Peščanik, Mreža Žene u crnom i Mreža žena Rasinskog okruga podsetile su da je u Rasinskom okrugu tada je prisilno mobilisano oko 12000 muškaraca, a 52 osobe su poginule. Sukobi na Kosovu predstavljali su kulminaciju ratnohuškačke nacionalističke politike devedesetih na Zapadnom Balkanu. Tokom 15 dana maja 1999, u vreme vanrednog stanja, glavni gradski trg u Kruševcu odzvanjao je glasovima pobunjenih građanki, koje su javno *pitale tadašnji režim za sudbinu svojih muževa, sinova, očeva, prijatelja i zatražile od države njihov povratak sa Kosova!* I ove godine je ponovljen zahtev gradskim vlastima u Kruševcu za proglašenje 24. maja **Dana ženskih akcija za mir i razoružanje Danom sećanja na majske proteste i hrabri otpor žena Kruševca i Rasinskog okruga.**

Pamtimo žene silovane u ratu! Pamtimo žene Foče!

– u saopštenje povodom 19. juna – Međunarodnog dana borbe protiv seksualnog nasilja u ratu, Žene u crnom i *Autonomni ženski centar su podsetile*:

- Tokom ratova na prostoru bivše Jugoslavije pripadnici srpskih oružanih formacija su sistematski seksualno zlostavljali žene ne-srpske nacionalnosti u Hrvatskoj, BiH i Kosovu. U Bosni i Hercegovini silovano je preko dvadeset hiljada žena. Najbrojnije žrtve bile su Bošnjakinje, dok je među počiniocima bilo najviše bosanskih Srba.
- Tokom rata u Bosni i Hercegovini (1992-1995), Foča je bila mesto najmasovnijeg sistematskog seksualnog nasilja i silovanja u ratu u Bosni i Hercegovini.
- Haški tribunal je u svojoj presudi Fočanskoj trojci (Kunarac, Kovač, Vuković), 2001. godine, prvi put u istoriji međunarodnog humanitarnog prava, utvrdio da je seksualno ropstvo u ratu zločin protiv čovečnosti.

Žene u crnom i Autonomni ženski centar i ovom prilikom nastavljaju da: iskazuju solidarnost i saosećanje prema ženama žrtvama seksualnog nasilja, kako onima koje su ubijene, tako i onima koje su preživele; neguju politiku sećanja kao odgovornost u odnosu na zločine počinjene u naše ime tokom rata u BiH; podsećaju da u Srbiji žene koje su preživele seksualno nasilje u ratu ostaju nevidljive pred institucijama – one nisu prepoznate niti kao civilne žrtve rata, niti kao žrtve rodno zasnovanog nasilja prema ženama, koje zасlužuju posebna prava, podršku i zaštitu.

Pamtimo zločine na području Zvornika!

– povodom 29. godišnjice zločina na području Zvornika su izrazile saosećanje i solidarnost sa porodicama žrtava zločina počinjenih u naše ime.

‘Tokom maja i juna 1992. srpske oružane formacije vršili su zločine etničkog čišćenja, pljačke, torture, ubijanja... 31. maja 1992. godine prognano je više hiljada civila bošnjačke nacionalnosti iz 13 sela sa područja opštine Zvornik, a oko 700 muškaraca potom je ubijeno u mestu Gerina klanica. I dalje ćemo se, zajedno sa porodicama žrtava sa područja Zvornika zalagati sa kažnjivost zločina, pravedan mir i dostojanstvo žrtava’ navodi se u saopštenju od 31. maja.

Solidarnost sa izbeglicama!

– povodom 20. juna Svetskog dana izbeglica, ukazano je na težak položaj u kome se nalaze izbeglice/migranti širom sveta. Svedoci smo otvorenog rata koje zemlje Evrope vode protiv izbeglica/migranata. ‘Države regionalne uključujući i Srbiju doprinose patnjama migranata. Vlasti Srbije na besraman način koriste migrante u cilju

zarade. U njihovim očima ti ljudi su roba, koja se može dobro unovčiti. Napominjemo da je Srbija od Evropske Unije od 2015. godine dobila više od 100 milion evra za pomoć i zbrinjavanje izbeglica i migranata. Ova sredstva su trošena netransparentno, a stanje u kampovima govori da veliki deo tih sredstava nisu došle do onih kojima su namenjene već su završili u džepovima onih koji su bliski vlastima. Vlasti Srbije preko policije vrše teror nad migrantima kao i onima koji su solidarni sa njima. Najbolji primer su Šid, Sombor i Beograd где policija ne samo što ne sprečava pro-fašističke grupe da napadaju migrante, već im u tome i asistira' navodi se u saopštenju.

Protiv dodele počasnog doktorata predsedniku Egipta Abdelu Fatahu el Sisiju od strane Univerziteta u Beogradu

– 21.juna upućen je zahtev da nadležni organi Univerziteta u Beogradu po hitnom postupku ponište sramnu odluku budući da je: 'Vladavina el Sisija je obeležena brojnim ubistvima i progonima političkih protivnika, kao i svih drugih koji imaju kritični pristup problemima egipatskog društva. Ovaj režim je od strane najrelevantnijih organizacija, uključujući Human Rights Watch i Amnesty International, okarakterisan kao jedan od najbrutalnijih režima današnjice. Za odavanje bilo kakve počasti vođi takvog režima ne može se pronaći razumno objašnjenje.' Potom su navedeni slučajevi brutalnih progona i ubistava počinjeni od strane egipatskog režima.

Nikada nećemo zaboraviti genocid u Srebrenici!

– u saopštenju (10. jul) povodom 26. godišnjice genocida u Srebrenici, Žene u crnom podsetile:

Genocid u Srebrenici je najveći ratni zločin nakon Drugog svetskog rata u Evropi. Režim S. Miloševića saučesnik je genocida pružanjem ogromne političke, vojne i logističko-finansijske pomoći Vojsci Republike Srpske. I ovom prilikom podsećamo da je:

– Država Srbija prva i do sada jedina država na svetu koja je presudom Međunarodnog suda pravde (2007.) proglašena odgovornom za kršenje Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida.

– U Haškom tribunalu je, van svake sumnje, dokazana individualna krivična odgovornost velikog broja pripadnika srpskih oružanih formacija i političkih institucija koje su delovale u duhu ostvarenja teritorijalnog projekta Velike Srbije, a genocid u Srebrenici je deo tog projekta.

– Žalbeno veće Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove u Hagu potvrdilo je 8. juna 2021. prvostepenu presudu generalu R. Mladiću i osudilo ga na kaznu doživotnog zatvora zbog genocida i zločina protiv čovečnosti nad nesrpskim stanovništvom tokom rata u BiH.

- **Stavovi predstavnika režima o presudi R. Mladiću potvrđuju snažnu sponu između ideologije i prakse zločina i sadašnjih vlasti Srbije,** kontinuitet političkih, moralnih i kulturnih obrazaca sa režimom pod kojim je izvršen genocid – državno organizovani zločin.
- **Sramnim i bezumnim tumačenjem presude R. Mladiću** kao činu usmerenom protiv 'srpskog naroda' predstavnici režima na čelu sa A. Vučićem, prikrivaju političku i moralnu odgovornost za svoju prošlost kada su bili aktivni učesnici zločinačke politike 90-ih. Time oni pretvaraju ceo narod u taoca zločina i zločinačke politike, a prvenstveno vređaju dostojanstvo žrtava genocida.
- **Na delu je i dalje državna politika negiranja genocida.** Tome najviše doprinosi uporno odbijanje predsednika Republike A. Vučića da zločin u Srebrenici imenuje genocidom. U tome čemu ga slede ne samo pripadnici vladajuće koalicije, nego i značajan deo opozicije. U skoro svim institucijama ključnu ulogu imaju obožavaoci ratnih zločinaca i negatori genocida; režimski mediji imaju neograničen prostor za slavljenje zločinaca kao heroja, a u javnom diskursu preovladava odsustvo saosećanja sa žrtvama genocida.

I ovom prilikom zahtevamo:

- **Da se prizna genocid u Srebrenici,** prvenstveno kao poštovanje dostojanstva žrtava, a ne samo kao jedan od preduslova na putu Srbije ka pristupanju Evropskoj uniji.
- **Da se negiranja genocida i svih zločina protiv čovečnosti i ratnih zločina kvalificuje kao krivično delo.**
- **Da predsednik i svi drugi predstavnici/e države prestanu sa negiranjem genocida i svih drugih ratnih zločina u Bosni i Hercegovini i šire.**
- **Da da se 11. jul proglaši Danom sećanja na genocid u Srebrenici.**
- **Da država Srbija poštuje odluke međunarodnih sudova i sudski utvrđene činjenice.**
- **Da država Srbija sarađuje sa Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove, što uključuje potpuno prihvatanje odluka i presuda ovog suda u Hagu.**
- **Da se uspostavi regionalna saradnja u cilju efikasnog procesuiranja ratnih zločina.**
- **Da država Srbija odustane od politike izazivanja regionalne nestabilnosti** – mešanjem u unutrašnja pitanja susednih država, pre svega Bosne i Hercegovine i Crne Gore.

Priznanje Ženama u crnom od strane Festivala javne istorije za odgovoran odnos prema prošlosti i doprinos kulturi mira – u obrazloženju pri dodeli priznanja 12. juna, između ostalog se navodi: „9. oktobra 1991. godine prvi put izašle na ulice Beograda protestujući protiv rata, nacionalizma i nasilja koje se širio jugoslovenskim prostorom. Bili su to glasovi razuma u kakofoniji zla koje je tih dana odjekivalo ovim prostorima i čiji eho se i danas čuje. Njihovo delovanje, hrabrost i istrajnost ih čine nezaobilaznim delom istorije - one svetlige strane istorije u tamnom periodu poslednjih 30 godina. Zato danas na simboličan način ovim skromnim priznanjem želimo da odamo počast ovim hrabrim ženama“.

Izveštaj priredila:

Staša Zajović uz podršku:

*Miloša Uroševića, Nastasje Radović, Nataše Milanović,
i Violete Đikanović.*

Žene u crnom, Beograd, septembar 2021.